

Lävikkö (läveri, alspipa och pipa från Koivisto)

Struktur och historia

Lävikkö är ett ursprungligt klarinettinstrument som spreds till östra Finland och Karelen från Ryssland under medeltiden men blev gradvis ur bruk i början av 1900-talet.

Bild 1. Närbild av rörbladet i vassmunstycke

Lävikkö har ett fast täljt rörblad i ett munstycke av vass eller trä. Traditionellt fick man trärör genom att vrida bort de yttersta årsringarna från en ung stam av al eller tall, avkapad i brösthöjd. Herdebarn orkade få loss högst 10 cm långa rör, medan skickliga vuxna kunde ta upp till en halv meter långa stycken. Av flädergrenar gjorde man rör genom att dra bort den mjuka kärnveden med handborr.

I fingerstycket gjordes, beroende på rörlängden, 3–7 hål med kniv eller en upphettad järnbit. I Karelen gjordes ofta ett litet tumhål, med vilket man spelade larmtoner som skrämde bort rovdjur. Resonansdelen var en tratt av näver, albark eller horn.

Herdpojkar byggde och spelade lävikkos i skogen, ofta ensamma, för sin egen glädje. Musiken var ofta improviserad eftersom fingerhålen varierade i placering. Musikaliskt begåvade stämde sina instrument och spelade även dansmelodier. Lävikkons uråldriga klang bjuder in att lyssna och spela, att uppleva en förbindelse med naturen och traditionen.

Delar och uppbyggnad

Munstycke

Öva på att karva flugan. Skär ett $\varnothing$ 8 mm vassrör i två bitar om 10 cm. Karva flugan 5 mm från ledet och gnid röret med björkris. Prova att blåsa; täpp till rörets ände med tungan och sätt pipan djupt i munnen. När pipan fungerar, forma en plugg av bivax eller gör en liten tapp av en kvist med lim till munstycket.

Fingerhålstykke

Gör ett 20 cm långt rör av en torr gren genom att klyva, snida och limma, eller borra ($\varnothing$ 8 mm). Borra fingerhål efter mall eller på fri hand; tälj små urgröpningar vid fingerhålen.

Spjälkpinne

Tunna ut sidorna av en halvkluven träpinne, med vilket nävertratten låses fast.

Resonanstratt

Putsa den blötlädda näverremsan, klipp jämnt vid behov och tunna ut startändan. Vira nävern tätt runt rörets ände och lås med spjälkpinnen.

Bild 2. Lävikkö med horntratt.

Bilder 3–4. Lävikkö med nävertratt

Lävikkö och fodral – centrala arbetsmoment

Munstycke: två sätt att kapa vid noden; välj rätt rör med måttsticka; snedkap till två pipämne; tälj rörblad; rensa insidan; fäst propp

Fingerhålsdel: Borra 6 mm hål (börja med 3 mm för stämning); tälj och slipa fingerfördjupningar

Resonansträtt: tälj stjälpinne; rengör blötlagd näver; tunna ut startändan; vira tätt; lås

Fodral: 5 cm längre än pipa; limma prop och kapa; sträck nästa varv kokt näver 2 mm över; förläng vid behov; smalna av; bind; banka låg; snedklipp vid eventuell förlängning

Lävikkö bygdes under evenemanget «Læven og lokk – Nordisk instrumentbyggarseminarium» i Oslo, 23–24 oktober 2025. Seminariet organiserades av Karstein Grønnesby och Sylvelin Hege Sevilhaug i samarbete med Norsk lur- og bukkehornlag. Foto: Minna Hokka

Video från instrumentbyggarseminariet:

<https://www.youtube.com/shorts/c-WmTTitUIM>

Koski TL 19 februari 2026

Minna Hokka

minnahokka.com

Seminariet genomfördes med stöd från:

NORSK SENTER FOR
FOLKEMUSIKK
OG FOLKEDANS